

Міністерство освіти і науки України
Львівський державний університет внутрішніх справ
Кафедра теорії права, конституційного та приватного права

Мультимедійна презентація
ДО ТЕМИ: «ФЕОДАЛЬНА ДЕРЖАВА І
ПРАВО. ДЕРЖАВА ФРАНКІВ»

Підготував:
доцент кафедри
Марковський В. Я.

Львів 2021

ВСТУП

- Метою лекції є висвітлення причин і особливостей утворення держави ранньофеодального типу (держави франків) та формування феодальних правових систем в епоху середньовіччя.
- Необхідно також зрозуміти особливості існування монархічної влади, що базувалася на авторитеті правителя; боротьбу феодалів за максимальне розширення своїх привілеїв, одним із результатів якої стала феодальна роздробленість і феодальні війни (війна всіх проти всіх).
- **Право епохи середньовічного феодалізму будувалося на основі звичаєвого права і під впливом римського права, і на таких принципах:**
- 1) право правової нерівності (право привілею), 2): **що бажане правителю, те й має силу закону** (принцип сформульований ще римським юристом Ульпіаном). Система запобігання злочинності та забезпечення правопорядку формувалася на основі грошового відкупу за вчинений злочин, у германців т.зв. вергельд (на Русі вира).

ПЛАН

1. Середні віки – епоха феодальних держав із монархічною формою правління
 1. Хронологічна **періодизація** середньовіччя.
 2. Характерні особливості феодальної держави та суспільства.
2. Причини та особливості виникнення ранньофеодальної держави у франків.
3. Реформи Карла Мартелла (земельна, військова, політична (сист. васалітету-сюзеренітету)). Зворотний бік бенефіціарної реформи К. Мартелла.
4. Державний устрій, збройні сили. Верденський договір 843 р.
5. Джерела варварського права. Салічна правда. Суд і процес у державі франків.

ПИТАННЯ 1. Середні віки – епоха феодальних держав із монархічною формою правління

- Ознаки (особливості) феодальної системи влади
- Феодальна соціально-політична система відрізняється від рабовласницької та буржуазної особливими, притаманними їй ознаками.
- **Це, по-перше**, ієрархічна структура земельної власності й зв'язана з нею система збройних дружин, що забезпечувала дворянству владу над залежним населенням.
- Ієрархічна структура земельної власності виявлялась у тому, що землевласники і землеволодільці – орендатори *мали відносини сюзеренітету-васалітету*, що оформлялися відповідними угодами.
- **Це передбачало за кожною стороною певні права й обов'язки** (На Русі це відбувалося у формі хрестоцільувальних грамот). Скажімо, сеньйор-землевласник зобов'язувався надати в користування васалові маєток (землю) зі залежним населенням, охороняти й захищати його, чинити справедливий суд тощо. Васал зобов'язувався бути вірним своєму сеньйорові, відбувати у його війську військову службу, приводячи з собою ще й певну кількість воїнів, захищати сеньйора, брати участь у його суді, допомагати в управлінні, викупляти на волю у випадку полонення, робити натуральні та грошові внески при посвяті у рицарі старшого сина сеньйора чи, наприклад, виданні заміж його дочки тощо.
- *Порушення договірних засад сюзеренітету-васалітету вважалось недопустимим для васала і йому загрожувало безчестя та конфіскація орендованого маєтку, а для сеньйора – безчестя та втрата васала разом з маєтком.*

Ознаки феодальної системи влади

- **По-друге**, для феодалізму характерна наявність так званої ієрархічної драбини серед самих феодалів, які поділялися на ранги залежно від знатності, багатства, економічної та політичної могутності.
- Отже, на вершині цієї ієрархічної драбини перебував король (господар, імператор), за ним – два-три ранги великих світських і духовних магнатів, князів, графів, баронів, архієпископів і єпископів (переважно також із світськими титулами). Далі – ранги середніх феодалів – віцеграфів, віконтів та інших, потім – ще нижчих, аж до найнижчих – рицарів. Усі вони були пов'язані відносинами сюзеренітету-васалітету, причому вищі та середні ранги мали право мати васалів, а найнижчий з *феодалів-васалів* не мав такого права.
- **По-третє**, характерна риса феодалізму як соціально-політичної системи – **прямий зв'язок між власністю на землю і політичною владою**. Тобто власник землі – дворянин або духівник – мав право управління, політичну владу над залежним населенням, право суду над ним, право мати свою військову дружину чи ціле військо, право накладення і збору податків.
- **Четверте**: панування релігійного світогляду і привілейоване становище церкви в державі. В країнах Західної та Східної Європи таким релігійним світоглядом стало християнство (з його різновидами – католицизмом, православ'ям), яке разом зі звичаєвим правом становило основу правової доктрини феодальної держави, і на початковому етапі ранньофеодальної держави були центром науки та писемності.

ПИТАННЯ 2. Причини та особливості виникнення ранньофеодальної держави у франків

1. Причини: велике переселення народів (напади германців на римлян) і падіння Риму.
2. Створення низки варварських королівств германських племен (табл. с 6. лекц);
3. Успіхи франків: співпраця з підкореною галло-римською аристократією, зміни в організації влади – власне перетворення військової демократії у державу з монархічною формою правління, авторитарним режимом, двірцевою формою управління державою і феодальним устроєм, що базувався на системі сюзеренітету васалітету і феодальній власності на землю (поділ держави **Хлодвігом** на адміністративні одиниці – паги, якими управляли вже не вожді племен, а королівські чиновники). *Хрещення Хлодвіга* і роль церкви у зміцненні королівської влади. *Церковне землеволодіння. Поділ суспільства на стани - право правової нерівності.*
4. Зміни в організації державної влади і процес феодалізації соціуму: перетворення вільних общинників на феодальнозалежних людей (коммendaція). Капітулярій 847 р. – вимагала від кожної Л. обрати собі сеньйора.

Отже головна особливість формування феодальної системи влади, що базується на юридичній власності феодала на землю (не має землі без сеньйора) та формування системи феод. віднос сюзеренітету-васалітету.

Отже наслідком Великого переселення народів стало падіння Риму і створення варварських королівств (410 р. – готи на чолі з Алларіхом зайняли Рим), далі його розорили вандали (455 р.), вестготи під проводом короля Теодоріха (475 – 526 р.). Лад, що існував у германців у першій половині I тис. н.е. прийнято називати **військовою демократією** (питання роду і племені вирішувалися старійшинами, а для розгляду важливих питань (таких як війна) збиралися народні збори; у народних зборах брали участь воїни, тобто вільні общинники, які мали право і могли тримати в руках зброю); на народних зборах обирали вождя, здійснювали правосуддя, вирішували спірні питання. Тобто в культурному та економічному розвитку германці стояли значно нижче римлян. Кордоном між Римською державою і германцями стала ріка Рейн.

Військові походи союзів германських племен на територію Західної Римської імперії супроводжувалися не лише спустошенням і пограбуванням римських поселень, а й захопленням її території, створенням варварських королівств, до яких належали Франкське, Вестготське, Вандальське, Бургундське, Лангобардське. Варварські королівства виявилися нетривкими утвореннями. **Одні розпадалися, Інші були знищені наступними завойовниками.**

Назва	Період існування
Тулузьке (Вестготське) королівство Аквітанія (Тулуза)	418-511 рр. Розбиті франками
Вандальське королівство (Північна Африка місто Карфаген) з терит. Іспанії їх витіснили Вестготи, Вандали розгромили Рим у 455 р.	429-545 рр.
Бургундське королівство у 534 році були завойовані франками	457-534 рр.
Королівство Одоакра, який проголосив себе імператором	476-493 рр.
Франське королівство	486-843 рр.
Остготське королівство (ненадовго завоював територію Італії, столиця сучасна Равенна)	493-554 рр.

Серед завойовників-варварів найбільших успіхів добилися племена **франків**. Германські племена франків походили з північної Галлії (правий берег нижньої течії річки Рейн) де у 5 ст. і виникло королівство Франків. Після падіння Західної Римської Імперії германські племена франків на поч. VI ст. зайняли майже всю територію колишньої Римської провінції Галлії. Виникнення ранньофеодальної держави у франків і пов'язано з ім'ям одного з військових вождів - **королем Хлодвігом з династії Меровінгів** (481 – 511). На кінець VIII ст. н.е. франки підпорядкували собі германські племена аллеманів, баварів, лангобардів, саксів і тюрінгів, тобто майже всю Західну Європу.

- Як відбувалося створення феодальної держави на прикладі держави франків
- Держава Франків (486 – 843 рр.)
- Державність у франків пов'язана із такими державно-правовими явищами як падінням Західної Римської Імперії, утворенням феодальної власності на землю та феодальної системи відносин: сюзеренітет – васалітет, виникненням монархічної форми правління державою.
- Виникає питання: як варварські племена франків змоги так швидко зайняти та підкорити таку значну територія як центральна і західна Європа (сюди входили землі сучасної франції, швейцарії, німеччини, бельгії та нідерландів)?

- **Зміни в організації державної влади.** Масштабні завоювання франків вимагали змін в управлінні цим союзом племен, що зумовила відхід від військової демократії до монархії. Це означало:
 - 1) **Рада старійшин була замінена постійним оточенням короля**, народні збори назавжди втратили своє колишнє значення.
 - 2) **Місце народного ополчення зайняло військо**, що складалося зі служилих людей. Коли франки захоплювали нові території, король передусім наділяв землею своїх дружинників, які часто отримували володіння римської знаті, населені рабами і колонами.
 - 3) Виділилася франкська військово-племінна знать, котра внаслідок походів швидко збагатилася і зосередила у своїх руках величезні земельні наділи. Відбулося її піднесення над усіма іншими рядовими франками. **Розпочалися процеси переродження племінної демократії франків в органи нової, публічної влади, власне, державної влади.**

Процес феодалізації соціуму. Отримавши від короля землю, королівський дружинник чи абат монастиря починали шукати тих, хто б цю землю для них обробляв. Спершу процес закріпачення йшов на майже добровільній основі, згодом – на добровільно-примусовій, а на останньому його етапові головним знаряддям закріпачення став адміністративний примус.

Ще одним способом набуття феодалами власності на землю стало примусове відібрання її у вільних общинників. Справа в тім, що *кожен вільний общинник мав* обов’язок брати участь у військових походах і самого себе забезпечувати під час війн (їжа, зброя, амуніція) – тобто, виконувати військову повинність на користь свого **короля**. Це вимагало тривалого відлучення вільного общинника від власного земельного наділу, що часто призводило до занедбання його господарства. Ухилення ж від військової служби мало своїм наслідком втрату селянином власності на свою землю. **Відтак селянина змусили передати свою землю у власність феодала (т.зв. коммendaція).** Така ділянка у спадковому триманні називалася *прекарій*. Таким чином феодал заволодів власністю на землю, а селянин тепер вже звільнений від військової повинності, обробляв ту ж таки землю **на праві володіння, але не власності**.

- За втратою землі йшла втрата особистої свободи. Згодом, коли цей процес розвинувся, уже у VIII–IX ст. королі заборонили перехід від одного феодала до іншого, вільних людей під загрозою покарання зобов'язали знайти собі пана (сеньйора). Утвердилося правило: «**немає землі без сеньйора**», людину без «покровителя» можна було безкарно пограбувати, убити тощо.
- **Землевласники-феодалі поступово захопили судову** і взагалі усяку адміністративну владу в межах своїх володінь. Для затвердження цих захоплених ними прав феодалі добивалися від короля особливої грамоти, яка визнавала за ними право на те, що вони фактично захопили самі. Такий документ називався *іmunітетною грамотою*, а нова влада власника такої грамоти – *іmunіста* – називалася *іmunітетом*. Слово іmunітет в перекладі з латини означає «вийняття», «вилучення», в розумінні вилучення даного земельного володіння з-під юрисдикції короля чи його чиновника – графа. Власник такої грамоти віднині самочинно здійснював судову і адміністративну владу в межах своїх володінь і часто поза ними.

ПИТАННЯ 3.

Реформи Карла Мартелла

(земельна, військова, політична (сист. васалітету-сюзеренітету)).
Зворотний бік бенефіціарної реформи К.Мартелла.

Важливе значення для становлення феодальних відносин мала *реформа Карла Мартелла* (688–741). У сфері її дії після утворення імперії Каролінгів опинилася не лише Франція, а й Італія та Німеччина. На кінець VIII ст. н.е. франки підпорядкували собі германські племена аллеманів, баварів, лангобардів, саксів і тюрінгів, підкоривши фактично усю Західну Європу. Саме бенефіціарна реформа Карла Мартелла дозволила франкам узяти під свій контроль численні германські племена – після неї держава франків була міцнішою за сусідів, а феодальний розвиток суспільства випереджував оточення.

Карл Мартелл (дослівно Молот) був *майордомом*, тобто своєрідним прем'єр-міністром при кількох франкських королях у першій половині VIII ст. Він походив з багатого та знатного роду Арульфінгів.

Також державі франків було під силу зупинити експансію арабів на схід та ісламу в Європу, у битві при Пуатьє в 732 році. Хроніки 9 століття, що трактували результат битви як Господнє благословення, дали військовому лідеру франків Карлу прізвисько "Молот" (Martelus). Під час свого правління Карл Мартелл (став засновником династії Каролінгів) використовував титул герцог і принц франків.

Карл Мартелл здійснив військово-політичну реформу. У 732 р. франкське військо ледве розбило арабів у битві при Пуатьє. Саме в цій битві проявилася слабкість армії франків, сформованої на основі народного ополчення. Араби мали значну перевагу в кінноті. Оскільки повне оснащення кіннотника (панцир, зброя, металічні лати для коня тощо) вартували стільки ж, як 45 корів, то у франкському війську вершників було обмаль.

По-перше: у церкві і монастирів було відібрано частину земель **і роздано воїнам** у вигляді бенефіціїв. *Бенефіцій* – це землекористування на умовах несення військової служби та деяких інших повинностей. По-друге: власник бенефіція наданого королем зобов'язувався на першу вимогу свого сюзерена (війна, придушення повстань) з'являтися для несення військової служби важкоозброєного кіннотника. Увесь обладунок вершник-шевальє мав придбати за власний рахунок – доходи з бенефіція.

Процес реформи дещо нагадував побудову фінансової піраміди з тією лише різницею, що організатори цієї піраміди не збирали, а роздавали матеріальні цінності. Король, а точніше майордом від його імені пропонував місцевому племінному вождеві *герцогу* земельний фонд у межах проживання його племені, що юридично належав королеві. За це герцог брав на себе зобов'язання виставляти на вимогу короля певну кількість важкоозброєних воїнів-кіннотників. **Відносини сюзерентітету-васалітету**

Далі герцог, залишивши якусь частку пожалуваної королем землі для власного користування (домен), роздавав менші наділи місцевим старійшинам – графам на аналогічних умовах. Графи підшуковували собі баронів, а ті – рицарів. Рицар (від германського рїттер, що означає вершник) уже безпосередньо пропонував навколишнім селянам узяти у користування землю, надану йому у беніфіцій. Своїм коштом селяни утримували рицаря-кіннотника, будували йому замок, а він захищав їх від розбійників.

Таким чином, король чи інший феодал ставав сеньйором, а його бенефіціарій – васалом (від кельтського «qwas», що означає людина). Урочистий обряд посвячення у васали називався оммаж (від латинського «homo»), тоді ж у королівському лексиконі з'явився вираз «мої люди». Наділені землею барони ставали васалами герцогів, рицарі – васалами баронів. **Сформувалася феодална система відносин: система сюзеренітету – васалітету.**

Дуже швидко була створена потужна армія, здатна не лише відбити натиск арабів, але й поширити владу франкського короля на сусідів. Реформа Карла Мартелла започаткувала чисельне збільшення і зміцнення пануючого класу – воїнів-землевласників. Саме ця обставина дозволила Карлу вести енергійну зовнішню політику.

Проте реформа Мартелла мала й зворотний бік. Бенефіціарій, як відомо, отримував землю на умовах несення військової служби і міг її втратити в разі старості, каліцтва тощо.

Практично відразу почалася боротьба бенефіціаріїв за невідчуження своїх маєтків, що призвело до феодалної роздробленості. Користаючись з тієї чи іншої зручної нагоди, бенефіціарії добиваються для себе спершу імунітетних грамот, а надалі – перетворення своїх давніх бенефіціїв у повну невідчужувану королем власність.

Результатом стала т. зв. феодална роздробленість – такий стан речей, за якого влада короля у державі була номінальною, крупні землевласники у межах своїх володінь були повноправними господарями для своїх підданих: збирали податки, чинили суд, встановлювали митні збори, карбували монету тощо, одним словом – правили як справжні монархи.

Зусилля королів та майордомів щодо створення великих державних утворень, як правило, після їх смерті, зводилися нанівець. Так, після смерті короля Хлодвіга його нащадки поділили державу на 4 частини: Австрію, Нейстрію, Бургундію, Аквітанію (кін. VII ст.). Створена Карлом Великим у 800 р. величезна імперія у 843 р. була розділена між його трьома онуками: Людовік Німецький отримав східну частину, Карл Лисий – західну (сучасна Франція), центральний коридор та Північна Італія опинилися в руках Лотаря.

Розпад великих державних утворень після смерті їхніх засновників супроводжувався боротьбою між нащадками. У цій боротьбі претенденти на свою частку спадщини спиралися на васалів. Останні, у свою чергу, добивалися імунних грамот і невідчуження бенефіціїв. З часом маєтки перетворювались у феодалську власність, а назви посад (*граф*, *віконт*) – у спадковий титул. Цій тенденції децентралізації намагалася протистояти міцна королівська влада.

ПИТАННЯ 4. Державний устрій, збройні сили. Верденський договір 843 р.

1. Державний апарат франкської держави (схема 4.1).
2. Система феодалних відносин сюзеренітету-васалітету (васал мого васалу не мій васал) та імунітетні грамоти.
3. Каролінгський період в історії держ франків і проголошення Карла Вел імператором.
4. Причини феодальної роздробленості (с.14 лекції), особливості кордонів держави

Державний устрій франків. Закономірністю державно-правового розвитку у середньовічній Європі було виникнення монархічної форми правління – феодальних королівств на чолі з королем. Влада монарха стала спадковою. Король скликав народне ополчення і командував ним, видавав обов'язкові для всіх розпорядження і чинив вищий суд. **Свої рішення король приймав після погодження з представниками вищої світської знаті та духовенства. Ці збори становили – раду короля.**

Щороку королі збирали *Березневі поля* (військові збори), які виконували роль військових оглядів і по суті, були пережитком народних зборів германців. За династії Каролінгів ці збори почали називатися *Травневими полями*. На них обиралися майордоми, оголошувалися про вступ на престол королів, доводилися до зборів прийняті закони.

Апарат державного управління складався з військових дружинників короля та королівського двору, що був центральним органом королівської влади. Тут зосереджували діяльність вищі чиновники, які називалися **міністеріалами**. Перший серед них вважався майордомом – головний управитель королівського палацу, який із часом став головою королівської адміністрації і першим міністром. Судові функції виконував двірцевий граф - ***пфальцграф***, маршал командував королівською кіннотою, **референдарій** оформляв королівські акти, дипломатичні документи, тобто управляв державною канцелярією (пізніше цю функцію почав виконувати **канцлер**). Камерарій стежив за надходженням грошей у держскарбницю. На місцях управління територіальними округами, які називалися ***паги***, здійснювали призначувані королем графи і герцоги (реформу було здійснено за ініціативи Карла Великого), у свою чергу Паги поділялися на сотні, керовні сотниками (*називалися центанаріями або вікаріями, призначалися графами*). Крім адміністративних і судових функцій, у їхні обов'язки входили збір податків.

Останні королі з династії Меровінгів дістали прізвисько *лінивих*. Управління поступово зосередилося в руках королівських майордомів. Зрештою, у 753 р. **нащадок Карла Мартелла Піпін Короткий з династії Каролінгів (751–768)** здійснив державний переворот і став королем франків. Син Піпіна Карл Великий (768–814) зумів підкорити своїй владі саксів, значну частину території майбутньої Австрії, швейцарські провінції, північний схід Іспанії. **У 800 р. папа Лев III** у Римі урочисто проголосив Карла імператором, а володіння Карла Великого почали називатися *імперією*.

Таким чином важливе місце в підтримці державного устрою та феодального ладу мала християнська церква. Папа Римський Лев III намагаючись поширити владу Римської церкви, коронував Карла Великого імператорською короною, а єпископи призначувані церквою входили у королівську раду.

Франкська держава цього періоду може служити прикладом організації ранньофеодальної держави. Столиці цієї держави у сучасному розумінні не існувало. Вона знаходилася там, де перебував король і його дружина. Король пересувався Франкською державою від одного свого маєтку до іншого, бо саме там знаходилися запаси продовольства та інших необхідних засобів для задоволення потреб двору і армії. Збиралися ці продукти та товари у вигляді податку з місцевого населення. Після спустошення запасів одного замку король з оточенням переїздив до іншого. Не мала варварська держава і чітко окреслених кордонів. **Фактичними кордонами її були межі, куди простягалася влада короля і його дружини, що збирали данину і податки.**

Територія феодальної держави. З часу проголошення імперії Карла Великого до її складу входили сучасна Франція, північна частина Іспанії, північна Італія та значна частина західної Німеччини. Реально – це було тимчасове з'єднання під владою звитяжного завойовника, без скільки-небудь міцного внутрішнього економічно-політичного зв'язку.

Розпад імперії Карла Великого пояснювався не лише тим, що в ній були об'єднані різні, часто ворогуючі між собою племена, які після його смерті відійшли від імперії і стали самостійно існувати у формі племінних герцогств, як і до завоювання їх Карлом. Причини такого розпаду криються у самій природі феодалізму.

Створена Карлом Великим у 800 р. величезна імперія у 843 р. була розділена між його трьома онуками: Людовік Німецький отримав східну частину, Карл Лисий – західну (сучасна Франція), центральний коридор та Північна Італія опинилися в руках Лотаря.

ПИТАННЯ 5. Джерела варварського права. Салічна правда. Суд і процес у державі франків.

1. варварські правди – звичаєве право народів, що склалися під впливом римського права; Насамперед це право регулює: а) відносини між феодалами (сеньйорами і васалами) – ленне право; б) відносини між феодалами і общинниками – маноріальне пр.
2. Правові принципи варварських правд; джерело 2: імунітетні грамоти; дж. 3: королівські закони; дж.5: канонічне право – базувалося на нормах римського права, ознаки: універсальність і екстериторіальність. Релігійна доктрина права.
3. Збірник законів Діонісія – запроваджений Карлом Великим у 802 р. як джерело права франків.
4. Система штрафів та система композицій.
5. Суд і процес (звинувачувальний): основні судові функції виконували королівські чиновники – графи; а над підвладними общинниками суд здійснював їхній феодал. Право привілею чи *право правової нерівності як основа феодальної системи права.*

- Суд і процес у державі франків.

- Варварськими правдами називаються ранньофеодальні юридичні кодифікації звичаєвого права германських народів, яке зазнало певного впливу римського права. Найбільш ранньою з них вважається т. зв. *Салічна правда* (Lex Salica), датована V ст. Приблизно тоді ж, у V–VI ст., з'явилися *Рінуарська* та *Бургундська правди*.
- Основним джерелом права у германських племен були звичаї і так звані варварські правди – записи переважно звичаєвого права германських племен. Такі записи з'явилися наприкінці V – поч. VI ст. у багатьох племен. Вони були офіційними або приватними збірниками звичаїв племені, які застосовувалися у судовій практиці. Часто такі звичаї доповнювалися королівськими актами. Слід запам'ятати, що на той час **існував принцип так званої національної дії права**, а не територіальної, тобто, кожне плем'я, народність судилося за своїм правом. Тому перед судом кожному слід було під присягою сказати, до якого племені належить.

Зокрема, на території франкської держави діяли «Бургундська правда» і «Лангобардська правда» (бургунди і лангобарди входили до франкської держави), запис звичаєвого права вестготів «Едикти короля Ерика». Була ще «Рипуарська правда», «Алеманська правда», «Баварська правда» й ін. Усі вони були складені латиною, часто перекрученою та германізованою. Статті цих правд казуїстичні й урегульовували тільки деякі правові питання, - ті, які найчастіше траплялися у судовій практиці.

Спільною рисою для цих варварських правд було те, що усі вони складалися під впливом інститутів і принципів римського права, про що свідчив їхній запис на германізованій латині. Варварські правди містили у своїх текстах, особливо у пізніших їхніх редакціях витяги або навіть повні тексти із королівських капітуляріїв та едиктів, які часто змінювали норми звичаєвого права і були санкціоновані державою.

Найдавнішим збірником франків є «Салічна правда» написана варваризованою латинською мовою, вважається, що збірник був записаний за короля Хлодвіга (508 – 511 рр.), і доповнювався законами за королів Хільдеберта I та Лотара I, збереглися тексти часів Піпіна Короткого і Карла Великого. Тобто кожен з королів додавав певні правові норми, що входили до цього умовно кажучи зводу законів.

У науковому розумінні «Салічна правда» це є письмова кодифікація норм звичаєвого права. Перший король франків Хлодвіг «постановив керуватися в судових рішеннях титулами з 1-го по 62-й». А потім зі своїми наблизеними видав додаток з 63-го титула до 78-го. А король Хільдеберт згодом тривалий час роздумував, що належить додати, і знайшов достойним внести додатки від 78-го титула до 83-го, що він і передав брату своєму Хлотару у писаному вигляді. Хлотар з людьми свого королівства обговорював, що до цього слід додати, що належить встановити наново, і постановив те, що поміщене в титулах з 89-го до 93-го. Отже, це не лише запис звичаєвого права, а й результат законодавчої діяльності франкських королів. Саме з їхньої ініціативи встановлювалися потрібні розміри віри за убивство королівського службовця, підвищена відповідальність за убивство, здійснене у військовому таборі під час походу, тощо. З іншого боку, не підлягає сумніву, що у переважній більшості випадків «Салічна правда» просто фіксувала ті норми звичаєвого права, що склалися у франків на рубежі V–VI ст., незалежно від королівських законів і розпоряджень.

Правові принципи, що застосувалися у варварських правдах:

- варварські правди *кровну помсту* обмежували, але не забороняли;
- використання *ордалій* для з'ясування винен – невинен (або суду Божого), у багатьох випадках практикувався *судовий поєдинок*.
- Застосування фізичних випробувань, які мають ознаки катування за сучасним правом;
- особливою формою ордалій була клятва співприсяжництва (з поширенням християнства клястися стали на Євангелії);
- принцип кругової поруки;
- можливість здійснення самосуду, якщо злочинця застали під час скоєння злочину;
- членушкодження за тяжкі (повторювані) злочини.

За різні злочини найчастіше використовувався такий вид покарання як штраф (вергельд) – нерівність людей виявлялася у призначуваній сумі штрафу. Смертна кара допускалася у випадку неможливості сплати штрафу за делікт, або у зв'язку із тяжкістю злочину.